

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.924
JEL Classification: F13

СУЧАСНИЙ ТОРГОВИЙ ПРОТЕКЦІОНІЗМ США І ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ОБ'ЄДНАННЯ НАФТА

© 2018 ДОВГАЛЬ О. А., СЕРДЮК Г. В.

УДК 339.924
JEL Classification: F13

Довгаль О. А., Сердюк Г. В.

Сучасний торговий протекціонізм США і перспективи функціонування інтеграційного об'єднання НАФТА

Мета статті полягає в аналізі передумови проявів сучасного торгового протекціонізму США і, як наслідок цього, проблемах щодо перспектив функціонування інтеграційного об'єднання НАФТА. У статті проаналізовано передумови та прояви сучасного торгового протекціонізму США. Обґрунтовано, що не стільки питання протекціонізму ставиться в основу зовнішньоекономічної політики сучасної адміністрації США, скільки досягнення національних інтересів за рахунок державного регулювання на переважно двосторонній основі. При цьому для зовнішньоекономічної політики США важливо вибудувати вектори економічної взаємодії в рамках Північної і Південної Америки як одного з найважливіших пріоритетів адміністрації. У статті зроблено висновок, що США у своїй зовнішньоторговельній політиці переформатовують систему відносин на Американському континенті на основі міждержавних домовленостей, у тому числі у вигляді угод про вільну торгівлю (ВВТ) або регіональних торговельних угод (РТУ), фактично реалізуючи перехід до багатополарності в міжнародних економічних відносинах. Перспективами подальшого дослідження з цієї проблематики є комплексний аналіз сучасного торгового протекціонізму США щодо інших країн та інтеграційних об'єднань світу.

Ключові слова: торговий протекціонізм, інтеграційне об'єднання, міжнародна торгівля, зовнішньоторговельна політика.

Табл.: 4. **Бібл.:** 11.

Довгаль Олена Андріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: e.a.dovgal@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3219-9731

Researcher ID: https://www.researchgate.net/profile/Olena_Dovgal

Сердюк Ганна Валеріївна – викладач, кафедра міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: anna.serdiuk@karazin.ua

Researcher ID: https://www.researchgate.net/profile/Anna_Serdiuk

УДК 339.924
JEL Classification: F13

Довгаль Е. А., Сердюк А. В. Современный торговый протекционизм США и перспективы функционирования интеграционного объединения НАФТА

Цель статьи заключается в анализе предпосылок и проявлений современного торгового протекционизма США и, как следствие этого, проблемах относительно перспектив функционирования интеграционного объединения НАФТА. В статье проанализированы предпосылки и проявления современного торгового протекционизма США. Обосновано, что не столько вопрос протекционизма ставится в основу внешнеэкономической политики современной администрации США, сколько достижение национальных интересов за счет государственного регулирования на преимущественно двусторонней основе. При этом для внешнеэкономической политики США важно выстроить векторы экономического взаимодействия в рамках Северной и Южной Америки как одного из важнейших приоритетов администрации. В статье сделан вывод о том, что США в своей внешнеторговой политике переформируют систему отношений на Американском континенте на основе межгосударственных договоренностей, в том числе в виде соглашений о свободной торговле (ССТ) или региональных торговых соглашений (РТС), фактически реализуя переход к многополярности в международных экономических отношениях. Перспективами дальнейшего

UDC 339.924
JEL Classification: F13

Dovgal O. A., Serdiuk H. V. Modern US Trade Protectionism and the Prospects for the Functioning of the Integration Association of NAFTA

The aim of the article is to analyze the background and manifestations of modern US trade protectionism and, as a result, problems regarding the prospects for the functioning of the integration association of NAFTA. The article analyzes the background and manifestations of modern US trade protectionism. It is substantiated that it is not so much the issue of protectionism, which is put in the basis of the foreign economic policy of the current US administration, as the achievement of national interests at the expense of state regulation on a predominantly bilateral basis. At the same time, it is important for the US foreign economic policy to build vectors of economic interaction within the framework of North and South America as one of the most important priorities of the administration. The article concludes that the US in its foreign trade policy will reshape the system of relations on the American continent on the basis of interstate agreements, including in the form of free trade agreements (FTAs) or regional trade agreements (RTAs), actually implementing the transition to multipolarity in international economic relations. The prospects for further research on this problematics are a comprehensive analysis of modern US trade protectionism with consideration for other countries and integration associations of the world.

исследования по данной проблематике является комплексный анализ современного торгового протекционизма США относительно других стран и интеграционных объединений мира.

Ключевые слова: торговый протекционизм, интеграционное объединение, международная торговля, внешнеторговая политика.

Табл.: 4. Библ.: 11.

Довгаль Елена Андреевна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: e.a.dovgal@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3219-9731

Researcher ID: https://www.researchgate.net/profile/Olena_Dovgal

Сердюк Анна Валерьевна – преподаватель, кафедра міжнародних економічних відносин, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: anna.serdiuk@karazin.ua

Researcher ID: https://www.researchgate.net/profile/Anna_Serdiuk

Keywords: trade protectionism, integration association, international trade, foreign trade policy.

Tbl.: 4. Bibl.: 11.

Dovgal Olena A. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: e.a.dovgal@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3219-9731

Researcher ID: https://www.researchgate.net/profile/Olena_Dovgal

Serdiuk Hanna V. – Lecturer, Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: anna.serdiuk@karazin.ua

Researcher ID: https://www.researchgate.net/profile/Anna_Serdiuk

Вступ. Обрання Д. Трампа президентом США та його різкі протекціоністські заяви викликали гостру дискусію як у науковій літературі, так і в міжнародній практиці зовнішньоекономічної взаємодіяльності, що стосується питань реалізації зовнішньоторговельної політики на основі дотримання принципів вільної торгівлі або посилення протекціонізму, що реалізується в інтересах розвитку національних економік. При цьому більшість її учасників закликає не відмовлятися від переваг глобалізації, а адаптуватися до неї, пом'якшуючи її негативні наслідки й забезпечуючи її переваги для всіх країн.

У зв'язку з цим стає все більш очевидним, що тільки політика міждержавної координації та вибудовування відносин на основі взаємовигідності партнерства, в тому числі кооперації як форми співпраці при підтримці відкритої моделі функціонування національних господарств, може забезпечити поступальну стійку динаміку в світовому господарстві загалом.

Аналіз досліджень і публікацій. Розвитку різних аспектів дослідження торговельного співробітництва та інтеграції країн Північної Америки присвячені наукові праці багатьох сучасних учених, наприклад А. Давидова, Е. Комкової, Г. Кочеткова, А. Рея, В. Супяна, П. Яковлева та інших [1; 2].

Однак ряд аспектів цієї проблеми залишаються недостатньо розкритими. Це стосується, насамперед, питань щодо стратегічних цілей політики північноамериканської інтеграції США у контексті реалізації її національних економічних інтересів та утримання глобального конкурентного лідерства за часів президентства Д. Трампа.

Мета дослідження полягає в аналізі передумов і проявів сучасного торгового протекціонізму США і, як наслідок цього, проблем щодо перспектив функціонування інтеграційного об'єднання НАФТА.

Глобалізація світової економіки має об'єктивну основу, але в сучасних умовах вона передбачає необхідність узгодженого й ефективного регулювання економічних процесів в інтересах забезпечення розвитку всіх країн світової спільноти, виключаючи домінування інтересів одних груп

країн на шкоду інтересам інших країн. При цьому в торговельній війні, як свідчить практика початку ХХ ст., ніхто й ніколи не виходив переможцем.

Президентом США Д. Трампом проголошено тезу «America First», що передбачає пріоритет національних інтересів, у тому числі в міжнародній торгівлі, орієнтацію на внутрішні імперативи розвитку, які диктуються власне станом економіки країни. Саме тому політику Д. Трампа стали називати націоналістичною, що практично ігнорує переваги глобалізації, але не передбачає замкнутість або автаркічність розвитку [3].

Експортно-імпортна діяльність завжди слугувала для США основним елементом у системі зовнішньоекономічних зв'язків. За даними Бюро економічного аналізу США, в 2016 році обсяг експорту товарів склав 1455 млрд дол. США, що на 55 млрд дол. США менше, ніж у 2015 році. Обсяг імпорту товарів у 2016 році склав 2208 млрд дол. США (на 64 млрд дол. США менше, ніж у 2015 році) [4].

Обсяг експорту послуг США за підсумками 2016 року склав 752 млрд дол. США (на 782 млн дол. США менше, ніж у 2015 році), обсяг імпорту послуг – 504 млрд дол. США (на 12 млрд дол. США більше, ніж у 2015 році) [4].

З 2000 по 2016 рр. обсяг зовнішньої торгівлі США зростав загалом стабільними і прогнозованими темпами – 10 % на рік з 2000 по 2009 рр., і близько 2,5–4,5 % на рік за період з 2010 по 2016 рр. Таке значне скорочення темпів зростання обсягів американської торгівлі було пов'язано з фінансово-економічною кризою 2008–2009 рр. [4].

В абсолютному вираженні обсяг експорту США з 2000 по 2016 рр. збільшився в 1,8 разу (з 781 до 1,455 трлн дол. США), обсяг імпорту товарів збільшився в 1,75 разу (з 1,257 до 2,208 трлн дол. США) [4].

За той же період обсяг експорту послуг збільшився більше ніж у 2,7 разу (з 274 млрд дол. США до 752 млрд дол. США), а імпорту – у 2,5 разу (з 198 млрд дол. США до 504 млрд дол. США) [4].

Характерною рисою американської торгівлі є істотне превалювання імпорту над експортом протягом десятиріччів (з 1970-х років). Головними рушійними силами зрос-

тання обсягів зовнішньої торгівлі США традиційно були технічний прогрес і державна економічна політика, спрямована на лібералізацію торгівлі.

Технологічні зміни, перш за все в галузі транспорту, зв'язку, обробки й передачі інформації, помітно скоротили витрати на ведення міжнародного бізнесу, тим самим розширивши можливості для зовнішньої торгівлі та інвестицій.

Одним із ключових чинників лібералізації американської економіки та зростання значення зовнішньої торгівлі є роль американських транснаціональних корпорацій (ТНК) за кордоном, тісно пов'язана з прямими іноземними інвестиціями. Завдяки активній експансіоністській політиці американських компаній на зовнішніх ринках ще до початку XXI ст. Сполучені Штати Америки зайняли провідне становище в світі й продовжують утримувати ці позиції, незважаючи на зростаючу конкуренцію з боку країн, що розвиваються.

За даними Бюро економічного аналізу США, у 2016 році кількість розміщених у всьому світі філій американських ТНК складала 6264 установи. На країни Європи припадало 43 % всіх філій американських ТНК, розміщених за кордоном. Майже 1/4 із філій, розміщених в Європі, довелося на Велику Британію (628 філій), друге місце посіла Німеччина (577 філій), третє – Франція (314 філій). Абсолютний лідер за кількістю розміщених філій американських ТНК – Японія: в країні було розташовано 1279 всіх філій американських ТНК (20,4 % від загальної кількості) [4].

Наразі над ідеєю реалізації подальшої лібералізації вільної торгівлі стали домінувати завдання відновлення реального сектора США, гарантованого соціального забезпечення та ліквідації найвищої соціальної диспропорційності, підвищення рівня зайнятості для корінних американців, оскільки ці складові визначатимуть зовнішньоекономічну політику США на найближчий час. «Америка більше не буде просувати програму вільної торгівлі. Матиме місце протекціоністський підхід, який буде сприяти відходу інших країн від ліберального торгового порядку денного на користь розвитку регіональних торгових угод на двосторонній основі. На користь цього виступає припинення транстихоокеанського партнерства та Трансатлантичного партнерства з торгівлі та інвестицій» [3].

Велика частина протекціоністської риторики Д. Трампа ставить під сумнів і доцільність функціонування інтеграційного об'єднання Північної Америки – НАФТА

в його сьогоденському вигляді, що пов'язано із занепадом у США розвитку реального виробництва, високим рівнем аутсорсингу робочих місць із США до Мексики, з фактичної імміграцією та лише частково – зі станом сільського господарства в США [5].

Серед аргументів Д. Трампа виділяються ті, що присвячені несправедливості розподілу переваг від скасування тарифів і бар'єрів на шляху руху товарів і послуг у межах НАФТА, що сприяє суттєвому збільшенню торгівлі між Канадою, Мексикою та США й забезпечує зростання негативного сальдо торгового балансу США.

Так, за даними дослідницької служби Конгресу США, вплив на економіку США Угоди НАФТА був не настільки відчутний, як для партнерів по Угоді. Загальний чистий ефект НАФТА для економіки США був відносно невеликим, оскільки у 1994 р. торгівля з Мексикою та Канадою була менше 5 % ВВП США, а двостороння торгівля тільки з Мексикою становила лише 1,4 % від ВВП [6].

Торгівля США з Мексикою і Канадою зростала до підписання Угоди НАФТА, і, за оцінкою експертів, ймовірно, зростання продовжилось б і без цієї Угоди. У доповіді Бюджетного управління Конгресу 2003 року було зазначено, що точно виміряти вплив НАФТА важко. За його оцінками, НАФТА збільшувала середньорічний ВВП США, але на дуже невелику суму – не більше декількох мільярдів доларів або кілька сотих відсотка [7].

Із 6,7 млн робочих місць, пов'язаних з виробництвом товарної продукції на експорт, майже половина припадала на підприємства, продукція яких експортується в Канаду, Мексику та Китай. Одне із кожних трьох робочих місць, пов'язаних з експортом товарної продукції, зобов'язане своїм існуванням експорту саме в країни НАФТА. Експорт у Канаду підтримує 1 238 тис. робочих місць, у Мексику – 968 тис. робочих місць, у Китай – 601 тис. робочих місць.

Експорт послуг, перш за все, в такі країни, як Велика Британія, Канада, Китай, Японія, Ірландія, Мексика, Швейцарія, забезпечував у 2016 р. 4,8 млн робочих місць. За часткою і кількістю зайнятих у виробництві, пов'язаному з експортом із США, лідирують такі галузі, як аерокосмічна та інше транспортне обладнання, комп'ютери та електроніка, первинні метали, хімічна індустрія, електрообладнання та компоненти (табл. 1).

В обробній промисловості в цілому на робочі місця, що забезпечуються експортом, припадає 26 % всіх зайня-

Таблиця 1

Частка та кількість зайнятих у виробництві, пов'язаному з експортом із США

Галузі з найбільшою часткою зайнятих у виробництві, пов'язаному з експортом із США	Частка зайнятих у виробництві, пов'язаному з експортом із США, в загальній кількості зайнятих в галузі (секторі), %	Чисельність зайнятих у виробництві, пов'язаному з експортом із США, осіб
Аерокосмічна та інше транспортне обладнання	44	298 967
Комп'ютери й електроніка	41	425 465
Первинні метали	37	144 536
Хімічна індустрія	34	271 149
Електрообладнання та компоненти	33	125 394

Джерело: сформовано авторами на основі [7]

тих. У сфері професійних і ділових послуг експорт забезпечує 2297 тис. робочих місць, що пов'язано з високим рівнем досягнень у науково-технологічній сфері [7]. Далі за кількістю зайнятих, пов'язаних з експортом, йдуть оптова та роздрібна торгівля – 1728 тис. робочих місць; послуги

з розміщення та харчування, послуги з транспортування та зберігання, фінанси і страхування (табл. 2).

Всього за період з 2009 року кількість робочих місць зросла на 890 тис. завдяки експорту товарів, в основному в Мексику, Китай, Канаду, Південну Корею. При цьому

Таблиця 2

Зайнятість, пов'язана з експортом, у галузях (секторах) економіки США

Галузі (сектори) з найбільшою чисельністю зайнятих	Чисельність зайнятих, осіб	Частка в загальній кількості зайнятих в галузі (секторі), %
Професійні та ділові послуги	2 297 445	12
Оптова та роздрібна торгівля	1 728 124	8
Послуги з розміщення та харчування	970 302	9
Послуги з транспортування та зберігання	845 163	19
Фінанси і страхування	670 372	11

Джерело: сформовано авторами на основі [7]

найбільший приріст кількості робочих місць спостерігався за рахунок експорту в Мексику (296 тис. робочих місць) – близько третини їх сукупного приросту, в Китай (184 тис. робочих місць), в Канаду (110 тис. робочих місць) та в Південну Корею (55 тис. робочих місць) [7].

У деяких секторах ефект був більше відчутним для США, зокрема, в тих, які безпосередньо пов'язані з усунен-

ням тарифних і нетарифних торговельних бар'єрів (у текстильній, швейній, автомобільній та сільськогосподарській промисловості).

Загальні обсяги торгівлі товарами та послугами США з країнами НАФТА наведено в табл. 3 і 4.

Так, у 2016 році Канада займала друге місце (після країн – членів ЄС) в загальному експорті товарів США. На

Таблиця 3

Динаміка торгівлі товарами США з країнами НАФТА, млрд дол. США

	Канада			Мексика			НАФТА, всього		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1993	100,4	111,2	-10,8	41,6	39,9	1,7	142,0	151,5	-9,1
1994	114,4	128,4	-14,0	49,5	49,5	1,3	165,3	177,9	-12,6
1995	127,2	144,4	-17,1	62,1	62,1	-15,8	173,5	206,5	-13,0
1996	134,2	155,9	-21,7	74,3	74,3	-17,5	191,0	230,3	-39,2
1997	151,8	167,2	-15,5	85,9	85,9	-14,5	223,2	253,2	-30,0
1998	156,6	173,3	-16,7	94,6	94,6	-15,9	235,4	267,9	-32,5
1999	166,6	198,7	-32,1	109,7	109,7	-22,8	253,5	308,4	-54,9
2000	178,9	230,8	-51,9	135,9	135,9	-24,6	290,3	366,8	-76,5
2001	163,4	216,3	-52,8	131,3	131,3	-30,0	264,7	347,6	-82,9
2002	160,9	209,1	-48,2	134,5	134,6	-37,1	258,4	343,7	-85,3
2003	169,9	221,6	-51,7	138,1	138,1	-40,6	267,3	359,7	-92,3
2004	189,9	256,4	-66,5	155,9	155,9	-45,2	300,6	412,3	-111,7
2005	211,9	290,4	-78,5	170,1	170,1	-49,9	332,1	460,5	-128,3
2006	230,7	302,4	-71,8	198,3	198,3	-64,5	364,4	500,7	-136,3
2007	248,9	317,1	-68,2	210,7	210,7	-74,8	384,8	527,8	-143,0
2008	261,1	339,5	-78,3	215,9	215,9	-64,7	412,4	555,4	-143,1
2009	204,7	226,2	-21,6	176,7	176,7	-47,8	333,6	402,9	-69,4
2010	243,3	277,6	-28,4	230,0	230,0	-66,3	412,9	507,6	-94,7
2011	281,3	315,3	-34,0	262,9	262,9	-64,6	479,6	578,2	-98,6

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2012	292,7	324,3	-31,6	277,6	277,6	-61,7	508,5	601,9	-93,3
2013	300,8	332,5	-31,7	280,6	280,6	-54,6	526,7	613,1	-86,4
2014	312,8	349,3	-36,5	295,7	295,7	-55,4	553,1	645,0	-91,9
2015	280,6	296,2	-15,5	296,4	296,4	-40,7	516,4	592,6	-76,2
2016	266,8	278,1	-11,2	294,2	294,2	-63,2	497,8	572,2	-74,4

Джерело: сформовано авторами на основі [8]

Таблиця 4

Динаміка торгівлі послугами США з країнами НАФТА, млрд дол. США

	Канада			Мексика			НАФТА, всього		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
1993	17,0	9,1	7,9	10,4	7,4	3,0	27,4	16,5	10,9
1994	17,2	9,9	7,3	11,3	7,9	3,4	28,5	17,8	10,7
1995	17,9	11,0	6,9	8,7	7,9	0,8	26,6	18,9	7,7
1996	19,5	12,4	7,1	9,4	8,9	0,5	28,9	21,3	7,6
1997	20,5	13,7	6,8	10,8	9,9	0,9	31,3	23,6	7,7
1998	19,4	15,0	4,4	11,7	9,8	1,9	31,1	24,8	6,3
1999	22,9	16,6	6,3	14,2	9,7	4,5	37,1	26,3	10,8
2000	24,8	18,2	6,6	15,8	11,2	4,6	40,6	29,4	11,2
2001	24,7	17,8	6,9	16,7	10,9	5,8	41,4	28,7	12,7
2002	25,2	18,4	6,8	17,9	12,3	5,6	43,1	30,7	12,4
2003	27,6	20,0	7,6	18,5	12,5	6,0	46,1	32,5	13,6
2004	29,5	21,2	8,3	19,5	13,9	5,6	49,0	35,1	13,9
2005	32,8	22,6	10,2	22,5	14,4	8,1	55,3	37,0	18,3
2006	37,9	23,9	14,0	23,8	14,9	8,9	61,7	38,8	22,9
2007	42,7	25,7	17,0	25,0	15,3	9,7	67,7	41,0	26,7
2008	45,4	26,0	19,4	26,2	15,9	10,3	71,6	41,9	29,7
2009	43,5	23,7	19,8	22,9	14,0	8,9	66,4	37,7	28,7
2010	53,1	27,4	25,7	24,6	14,0	10,6	77,7	41,4	36,3
2011	58,3	30,5	27,8	26,4	14,7	11,7	64,7	45,2	39,5
2012	61,9	31,1	30,8	28,2	15,4	12,8	90,1	46,5	43,6
2013	62,9	30,8	32,1	29,9	17,3	12,6	92,8	48,1	44,7
2014	62,0	30,3	31,7	30,2	19,9	10,3	92,2	50,2	42,0

Джерело: [3]

неї припадало 18,4 % американського експорту. Третє місце займала Мексика: на неї припадало 15,8 % від загального обсягу експорту США.

Дослідженнями Комісії з міжнародної торгівлі США (USITC) щодо впливу НАФТА на добробут Америки (червень 2016 року) визначено, що економічні наслідки торговельної угоди привели до істотного збільшення обсягів торгівлі для всіх трьох країн, але для США зумовили лише невисоке зростання добробуту, не вплинувши істотно й на сукупну зайнятість [9].

У цьому ж звіті підкреслюється, що торгівля з Мексикою вплинула на зниження заробітної плати в низці шта-

тів США в деяких галузях, проте в низці інших галузей промисловості вона збільшилася.

Загалом реалізація Угоди НАФТА практично не впливає на реальну заробітну плату в Сполучених Штатах як кваліфікованих, так і некваліфікованих робітників [6].

На думку Д. Трампа, НАФТА сприяла дефіциту торгового балансу США з Мексикою, який складав у 2016 році 62,3 млрд дол. США, а дефіцит торгового балансу з Канадою в цьому ж році – 11 млрд дол. США [9].

За оцінкою експертів, критика Д. Трампом Угоди НАФТА обумовлена труднощами «кукурудяного поясу»

всередині США, фермери якого є традиційними прихильниками республіканців і виборцями Д. Трампа.

Наразі президент США пропонує не повністю скасувати Угоду НАФТА, а провести свого роду модернізацію, оскільки вона була підписана ще в 1994 році. Лібералізація сприяла скороченню виробничих втрат у США, створила значні переваги для американського сільськогосподарського сектора. Американський експорт сільськогосподарської продукції в Мексику істотно збільшився. Якщо в 2014 році виробництво кукурудзи в США становило 360 млн метричних тонн, то на частку Мексики припадало лише 23 % експорту. З 2016 року Мексика імпортувала у США на 2,6 млрд дол. США кукурудзи, на 1,5 млрд дол. США сої, на 1,3 млрд дол. США свинини, набуваючи близько 8 % всього виробництва м'яса свинини та субпродуктів. Загальний щорічний обсяг двосторонньої торгівлі між США та Мексикою становить більше ніж 580 млрд дол. США [10].

Однак те, що добре для американських фермерів, насправді завдає шкоди мексиканському сільському господарству. Мексиці не вдалося диверсифікувати свій сільськогосподарський імпорту. США завжди виступали традиційним глобальним експортером сільгосппродукції, але останнім часом конкуренти США реалізували більш сучасні методи ведення сільського господарства та виробництва продукції, поліпшивши транспортну інфраструктуру та інфраструктуру обробки, в зв'язку з чим американська частка експорту в загальному обсязі світового експорту стала знижуватися. Зокрема, наприклад у 2016 р. Росія вперше перевершила США з виробництва зерна.

І в зв'язку з цим Мексика, маючи 45 угод про вільну торгівлю з різними країнами, має намір просувати сільськогосподарську взаємодію з Бразилією та Аргентиною, підтверджуючи те, що вона може запропонувати південноамериканським виробникам умови, подібні до тих, якими в цей час користуються американські фермери.

Мексика також обговорює двосторонні угоди з Австралією, Новою Зеландією та іншими країнами-експортерами продовольства. Основним інтересом Мексики виступають вільні, придатні для сільського господарства території в Аргентині та Бразилії, які дозволять мексиканським підприємцям виробляти 2 млн тонн сільськогосподарської продукції щорічно.

Однак угода НАФТА перешкоджає проникненню на мексиканський ринок непівденноамериканських виробників. Таким чином, і Мексика наполягає на трансформуванні статей і положень Угоди.

Наразі проводиться обговорення умов реінтеграції НАФТА: ще 18 травня 2017 р. адміністрація Трампа направила 90-денне повідомлення Конгресу США про свій намір почати переговори з Канадою та Мексикою, щоб переглянути умови Угоди. Адміністрація Трампа продовжує загрожувати вийти з НАФТА, якщо Канада та Мексика не погодяться на більш вигідні для США умови. При цьому повна відмова від Угоди НАФТА, на відміну від перегляду окремих її статей і положень, є проблематичною відповідно до законодавства США. Конгрес США прийняв відповідні зміни внутрішнього законодавства у тому, що США повинні строго виконувати свої зобов'язання в межах НАФТА, в тому числі в разі внесення процедур спрощення взаємодії сторін.

Модернізації можуть бути піддані такі сфери Угоди: цифрова торгівля, права інтелектуальної власності, практика регулювання, державні підприємства, послуги, митні процедури, санітарні та фітосанітарні заходи, трудові питання, навколишнє середовище, малі та середні підприємства.

Все коло питань, що підлягає узгодженню, визначено в рекомендаціях Trade Promotion Authority (ТРА) в якості обов'язкових цілей, які запропоновані для міжнародних торгових переговорів у межах НАФТА.

Слід ще додати, що Угода НАФТА була вигідною для американської сільськогосподарської промисловості, але негативно вплинула на американських промислових виробників. Це положення й визначило думку президента Трампа в частині того, що НАФТА змусила американські компанії перевести виробництво до Мексики на збиток виробництву США [4].

Так, за оцінкою експертів США, правила походження товарів і послуг можуть бути переглянуті з обмеженим впливом на імпортерів і компанії США, що працюють у країнах-членах НАФТА. Договір містить конкретні правила походження для товарів, які підлягають обробці перед відправкою в Канаду, Мексику і Сполучені Штати. Такі правила є основою для безмитного преференційного режиму в переміщенні товарів між трьома країнами-членами.

Регіональні правила НАФТА визначають, що для окремих продуктів можуть використовуватися пільгові тарифи. Ці правила варіюють залежно від галузі промисловості та товарів, і, природно, можуть бути піддані перегляду. Завдання гармонізації процедур регулювання також є метою для основних галузей промисловості США і, зокрема, для автовиробників, які прагнуть впровадити стандарти США в усіх країнах-членах НАФТА. Фармацевтичні та агропромислові підприємства можуть також домогтися узгодження регулювання шляхом переговорів [11].

За інформацією USTR (Офісу торгового представництва США), подальше майбутнє НАФТА буде визначатися досягненням консенсусу з таких питань:

- загальні й орієнтовані на конкретні продукти переговори для Канади та Мексики в контексті модернізації Угоди НАФТА;
- економічні витрати й вигоди для виробників і споживачів у США, усунення будь-яких тарифів, що ще залишилися, усунення або скорочення нетарифних бар'єрів на товари, що реалізуються у взаємній торгівлі з Канадою та Мексикою;
- митні процедури, що застосовуються до конкретних товарів (за тарифною класифікацією), включаючи специфічні імпортерні або експортерні мита, збори або бар'єри;
- зміна правил походження товарів і послуг, а також проведення вибірки товарів у рамках митних процедур;
- зайнятість і міграція, навколишнє середовище, державні закупівлі, інвестиції, права інтелектуальної власності, цифрова торгівля й торгівля послугами.

Висновок. Таким чином, не стільки питання протекціонізму ставиться в основу зовнішньоекономічної політики сучасної адміністрації США, скільки досягнення націо-

нальних інтересів за рахунок державного регулювання на переважно двосторонній основі. При цьому цікавим є той факт, що для зовнішньоекономічної політики США важливо вибудувати вектори економічної взаємодії в рамках Північної і Південної Америки як одного з найважливіших пріоритетів адміністрації.

У зв'язку з цим можна констатувати, що США у своїй зовнішній політиці переформатовують систему відносин на Американському континенті на основі міждержавних домовленостей, у тому числі у вигляді угод про вільну торгівлю (УВТ) або регіональних торговельних угод (РТУ), фактично реалізуючи перехід до багатополарності в міжнародних економічних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Экономика США: эволюция модели в условиях глобализации : учебник / под ред. В. Б. Супяна. М. : Магистр: НИЦ ИНФРА-М, 2014. 560 с.
2. Яковлев П. П. Трансатлантическое партнерство: контекст, значение, проблемные аспекты. *Перспективы*. 2016. № 4 (8). С. 25–40.
3. US Bureau of Economic Analysis. International Trade in Goods and Services. URL: <https://www.bea.gov/newsreleases/international/trade/tradnewsrelease.htm>
4. Wickett X. America's International Role under Donald Trump. Chatham House Report. US and the Americas Programme, 2017. January 18.
5. Reshaping NAFTA Could Benefit Mexico, Brazil and Argentina. URL: <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2017-04-18/reshaping-nafta-could-benefit-mexico-brazil-and-argentin-as-economy>
6. Villarreal M. A., Fergusson I. F. The North American Free Trade Agreement (NAFTA). Congressional Research Service, 2017. May 24.
7. The Effects of NAFTA on U.S.Mexican Trade and GDP, A CBO Paper. The Congress of the United States # Congressional Budget Office. May 2003. P. 20-21. URL: https://www.cbo.gov/sites/default/files/108th-congress-2003-2004/reports/report_0.pdf
8. US Census Bureau. URL: <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/country.xlsx>
9. Economic Impact of Trade Agreements Implemented Under Trade Authorities Procedures. United States International Trade Commission. 2016. № 4614. June.
10. U.S. Trade Deficit by Country, with Current Statistics and Issues. URL: <https://www.thebalance.com/trade-deficit-by-county-3306264>
11. NAFTA Renegotiation Faces a Lengthy, Uncertain Future 5.05.2017. URL: <http://www.jdsupra.com/legalnews/nafta-renegotiation-faces-a-lengthy-66513>

REFERENCES

"Economic Impact of Trade Agreements Implemented Under Trade Authorities Procedures". *United States International Trade Commission*, no. 4614, June (2016).

Ekonomika SShA: evolyutsiya modeli v usloviyakh globalizatsii [The US economy: the evolution of the model in the context of globalization]. Moscow: Magistr; NITs INFRA-M, 2014.

"NAFTA Renegotiation Faces a Lengthy, Uncertain Future 5.05.2017". <http://www.jdsupra.com/legalnews/nafta-renegotiation-faces-a-lengthy-66513>

"Reshaping NAFTA Could Benefit Mexico, Brazil and Argentina". <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2017-04-18/reshaping-nafta-could-benefit-mexico-brazil-and-argentin-as-economy>

"The Effects of NAFTA on U. S. Mexican Trade and GDP, A CBO Paper". The Congress of the United States # Congressional Budget Office. May 2003. R. 20-21. https://www.cbo.gov/sites/default/files/108th-congress-2003-2004/reports/report_0.pdf

US Census Bureau. <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/country.xlsx>

"U. S. Trade Deficit by Country, with Current Statistics and Issues". <https://www.thebalance.com/trade-deficit-by-county-3306264>

"US Bureau of Economic Analysis. International Trade in Goods and Services". <https://www.bea.gov/newsreleases/international/trade/tradnewsrelease.htm>

Villarreal, M. A., and Fergusson, I. F. "The North American Free Trade Agreement (NAFTA)". *Congressional Research Service*, May 24, 2017.

Wickett, X. "America's International Role under Donald Trump. Chatham House Report". *US and the Americas Programme*, January 18, 2017.

Yakovlev, P. P. "Transatlanticheskoye partnerstvo: kontekst, znachenie, problemnyye aspekty" [Transatlantic partnership: context, meaning, problem aspects]. *Perspektivy*, no. 4 (8) (2016): 25-40.